

СТЕФАН СТЕФАНОВ

Прекратяване на
дяловото участие в ООД
и принудително изпълнение
върху дружествени дялове

(чл. 125, ал. 2-3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК)

СТЕФАН СТЕФАНОВ

**Прекратяване на
дяловото участие в ООД
и принудително изпълнение
върху дружествени дялове
(чл. 125, ал. 2-3 ТЗ и чл. 517, ал 3 ГПК)**

enthusiast
SCIENCE

София, 2024

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Каталогизация в публикацията (CIP)

Стефанов, Стефан Стефанов

Прекратяване на дяловото участие в ООД и принудително изпълнение
върху дружествени дялове (чл. 125, ал. 2-3 ТЗ и чл. 517, ал 3 ГПК) / Стефан
Стефанов. – София: Enthusiast, 2024. – 552 с.

ISBN 978-619-164-604-3

347.724(497.2)

1. Дружества с ограничена отговорност – България – правни проблеми

Стефан Стефанов

Прекратяване на дяловото участие в ООД и принудително изпълнение
върху дружествени дялове (чл. 125, ал. 2-3 ТЗ и чл. 517, ал 3 ГПК)

© Стефан Стефанов, автор, 2024

© Яна Арзиропулос, дизайн на корицата, 2024

© Enthusiast – запазена марка на

„Алто комюникейшънс енд пъблишинг“ ООД, 2024

ISBN 978-619-164-604-3

*...ако изоставим протеста срещу неправдата,
ще потънем в тинята на унизително безправно вегетиране.¹*

¹ Автор на мотото на настоящата книга е незабравимият Кристиан Таков, а цитатът е от сборника „Гражданско право (правни научни изследвания)“, С.: Сиби, 2018, с. 761. (Заключителни бележки на Кристиан Таков към превода на „Борбата за право“ от Рудолф фон Йеринг).

Посвещавам тази книга на моята майка, която зачена не само мен, но и способността ми да мисля.

Посвещавам книгата и на двете ми деца, които неуморно ми припомнят креативността на моето отминало детство.

СЪДЪРЖАНИЕ

БЛАГОДАРНОСТИ	21
ПРЕДГОВОР.....	25
ЧАСТ I. ПРОБЛЕМИТЕ И ТЯХНАТА ИСТОРИЯ.....	43
ПЪРВА ГЛАВА. Предмет на изследването и поставяне на проблемите. Концептуална и методологическа основа.....	45
§ 1. Главен предмет на изследването.....	45
§ 2. Допълнителен предмет на изследването.....	47
§ 3. Въвеждане на термините и понятията.....	48
3.1. Прекратяване на дяловото участие в дружеството и осребряване на дружествения дял.....	48
3.2. Отграничаване на прекратяването на участието в дружеството (на осребряването на дружествения дял) от хипотезите на удовлетворяване на вземането за ликвидационен дял.....	50
§ 4. Поставяне на проблемите.....	51
§ 5. Теоретична и практическа значимост на изследването.....	56
§ 6. Формулиране на тезата на настоящата книга. Концептуална основа	58
§ 7. Методологически основи на изследването.....	63
7.1. Респект към буквата на закона.....	63
7.2. Изходно допускане за разумност, справедливост и ефективност на правната уредба.....	66
7.3. Концептуална и правнологическа кохерентност.....	66
7.4. Системен подход.....	68
7.5. Внимание към историята на правната уредба.....	70
7.6. Ползване на достиженията на правната доктрина по ТЗ (отм.) и по ЗДОО (отм.).....	71

7.7. Теория на избраните (организиращи) факти	75
7.8. Теория на инвариантите.....	76
7.9. Принцип на симетрия (огледалност) на фактическите състави на ниво дружество, от една страна, и на ниво дружествен дял/членствено правоотношение, от друга.....	78
7.10. Водещо тълкувателно значение на съвременната концепция на ООД и на баланса на капиталови и персонални елементи в правната уредба.....	83
ВТОРА ГЛАВА. Хибридната правна същност на ООД и силно персонализираният модел на Глава тринадесета от ТЗ.....	85
§ 8. „Изобретяването“ на ООД и неговата хибридна правна същност.....	85
§ 9. Силно капиталовият модел на ЗДОО (отм.) и неговите правнополитически основания.....	86
§ 10. Силно персонализираният модел на Глава тринадесета от ТЗ и неговите основания.....	88
§ 11. Сравнение между ЗДОО (отм.) и ТЗ по линия на баланса между капиталови и персонални елементи в ООД.....	89
§ 12. Значение на концептуалните различия между ЗДОО (отм.) и ТЗ за тълкуването на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК.....	92
§ 13. Правнологически последици от концептуалния модел на ООД за тълкуването на правната уредба.....	98
§ 14. Общият модел на ограничаване на ликвидността на дружествения дял.....	101
§ 15. Изводи по темата на настоящата глава.....	102
ТРЕТА ГЛАВА. Концептуалните модели на принудително изпълнение върху дружествени дялове. Историческо развитие на правната уредба.....	106
§ 16. Концептуалните проблеми пред принудителното изпълнение върху дружествени дялове, поставени от приемането на ТЗ.....	106
§ 17. Концептуални модели на принудителното изпълнение върху дружествени дялове от ООД.....	107
17.1. Принудителна продажба на дружествения дял.....	107

17.2. Класически модел на изпълнение върху парични вземания.....	109
17.3. Модел, основан на принудителна трансформация на дружествения дял в ликвидационен дял (ликвидационен модел).....	110
17.4. Хибриден модел, основан на съчетание между доброволно осребряване на дружествения дял по чл. 125, ал. 2 и 3 от ТЗ и принудителна ликвидация.....	111
17.5. Модел на изпълнението върху парични вземания – основан на прекратяване на членството и възникването на вземане на бившия съдружник длъжник по чл. 125, ал. 2 ТЗ.....	112
§ 18. Първите стъпки на законодателя при уредбата на принудителното изпълнение върху дружествени дялове от ООД.....	114
§ 19. Обобщение на историческото развитие на законодателството до 2002 г.....	117
§ 20. Кристализирането на модела на принудително изпълнение върху дружествени дялове през 2002 г.....	119
§ 21. Чл. 231, ал. 3 ДОПК и „вирусът“ на правото на напускане на съдружник.....	123
§ 22. Правнологическата несъвместимост между осребряването на дружествения дял и „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“.....	127
§ 23. Предварителни въпроси и по-нататъшен ход на изследването.....	129

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. Тълкуването на чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК в правната доктрина и в практиката на ВКС.....	132
§ 24. Чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК (чл. 398б, ал. 3 от стария ГПК) през очите на „патриарсите“ на съвременното търговско право и граждански процес.....	132
§ 25. Алтернативни тълкувания на чл. 125, ал. 2 ТЗ в съвременната правна доктрина.....	139
§ 26. Доктринерният „преврат“.....	141
§ 27. Принципни слабости при тълкуването на чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК в съвременната доктрина.....	153

§ 28. Каузалната практика на ВКС.....	155
§ 29. Постановките на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	164
§ 30. Предварителна критика на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	173
§ 31. Становището на Висшия адвокатски съвет по Тълкувателно дело № 1/2020 г. на ОСТК на ВКС.....	174
§ 32. Критика на правната уредба по чл. 517, ал. 3 ГПК от страна на доктрината и практиката на ВКС.....	176

ПЕТА ГЛАВА. Критика на утвърденото тълкуване на

чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК.....	178
§ 34. Основания и предмет на настоящата глава.....	178
§ 35. Погрешното игнориране на ограничената ликвидност на дружествения дял и неправилното и заместване с безусловната ликвидност на „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“.....	180
§ 36. Погрешното игнориране на дружествения дял като обект на уредената в чл. 517, ал. 3 ГПК процедура.....	183
§ 37. Несъвместимост на тезите на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС с принципите на изпълнителния процес.....	186
§ 38. Вредните практически последици от възприетото от ОСТК на ВКС тълкуване на чл. 517, ал. 3 ГПК.....	188
§ 39. Игнорирането на функционалната връзка между доброволното осребряване на дружествения дял и принудителната ликвидация.....	189
§ 40. Практическата неприложимост на консеквенциите на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС	191
§ 41. Погрешното минирание на установения в чл. 517, ал. 3 ГПК ликвидационен модел.....	194
§ 42. Вътрешната логика на балансовия тест по чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	196
§ 43. Недостатъци на балансовия тест по чл. 125, ал. 3 ТЗ в хипотезите на принудително изпълнение върху дружествен дял.....	202
§ 44. Буквата на чл. 517, ал. 3 ГПК и „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“.....	204

§ 45. Привидната езикова опора на възприетото от ВКС тълкуване на чл. 517, ал. 3 ГПК.....	206
§ 47. „Изявлението на възискателя за прекратяване участието на длъжника в дружеството“.....	209
47.1. Систематически анализ на чл. 517, ал. 3 във връзка с чл. 517, ал. 2 ГПК.....	209
47.2. Систематически анализ на чл. 517, ал. 3 във връзка с чл. 517, ал. 4 ГПК.....	212
§ 48. „Припадащата се на съдружника длъжник част от имуществото, определена съгласно чл. 125, ал. 3 от Търговския закон“.....	216
§ 49. Изводи по темата на настоящата глава.....	219

ЧАСТ II. ПРЕКРАТЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО В ДРУЖЕСТВОТО И ОСРЕБРЯВАНЕ НА ДРУЖЕСТВЕНИЯ ДЯЛ ОТ ООД.....

ШЕСТА ГЛАВА. Дружественият дял от ООД като обект на правото. Съотношение с членството.....	227
§ 50. Поставяне на проблемите.....	227
§ 51. Езиковите и феноменологичните корени на смесването на дружествения дял с членството.....	229
§ 52. Капиталовият (имуществен) смисъл на термина „прекратяване на участието“ в дружеството.....	230
§ 53. Дружественият дял според правната доктрина.....	232
§ 54. Критика на идентифицирането на дружествения дял с членственото правоотношение.....	234
§ 55. Дружественият дял като обект на правото в хипотезите по чл. 517, ал. 3 ГПК.....	238
§ 56. Сложният фактически състав на придобиване на дружествен дял от несъдружник и неговите два сегмента.....	239
§ 57. Вредните последици от смесването на дружествения дял с членството.....	240
§ 58. Исторически причини за смесването между дружествения дял и членството.....	243
§ 59. Дружественият дял по смисъла на чл. 127 и чл. 129 ТЗ	245
§ 60. Дружественият дял като право да бъде получена квота от чистото имущество на дружеството.....	248

§ 61. Дефиниране на понятието дружествен дял.....	252
§ 62. Смисълът на уредения в чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ институт в контекста на понятието за дружествен дял.....	253
§ 63. Дял на неограничено отговорен съдружник по смисъла на чл. 517, ал. 2 ГПК и дружествен дял по смисъла на чл. 127 ТЗ.....	255
§ 64. Разграничение между дружествения дял и вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	256
§ 65. Разграничение между „прекратяване“ и „погасяване“ на дружествения дял.....	257
§ 66. Генетична и функционална връзка между дружествения дял и членственото правоотношение.....	260
§ 67. Изводи по темата на настоящата глава.....	265

СЕДМА ГЛАВА. Прекратяване на участието в

дружеството и неговите правни последици.....	269
§ 68. Увод в темата на настоящата глава.....	269
§ 69. Причини за тълкувателните затруднения при осмислянето на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК и пътица за преодоляването им.....	270
§ 70. Обобщаване на „избраните факти“, позволяващи да бъде разбран смисълът на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ТЗ.....	276
§ 71. Концептуална основа за извеждането на смисъла на чл. 125, ал. 2 ТЗ.....	282
§ 72. Концептуален модел на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ.....	287
§ 73. Предимства на предложения тълкувателен модел.....	290
§ 74. Прекратяване на участието в дружеството по смисъла на чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК. Фактически състави.....	291
§ 75. Последици в хипотезите на липса на припадаща се на дружествения дял нетна стойност на активите.....	295
§ 76. Ограничение на прекратяването на участието по чл. 125, ал. 2 ТЗ от „правото на напускане“.....	297
§ 77. Правно значение на волята на дружеството за осребряването на дружествения дял.....	304
77.1. Релевантност на волята на дружеството	

от гледище на същността на търговското дружество.....	304
77.2. Релевантност на волята на дружеството от гледище на тримесечния срок по чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3, узр. второ ГПК.....	307
77.3. Релевантност на волята на дружеството от гледище на капиталовата същност на ООД и закрилата на капитала.....	311
77.4. Релевантност на волята на дружеството от гледище на персоналните елементи в ООД и „неговия затворен“ характер.....	312
§ 78. Прекратяване на участието в дружеството и прекратяване на членството.....	313
§ 79. Системата на чл. 125 ТЗ	317
§ 80. Уреждането на имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ като форма на осребряването на дружествения дял.....	319
§ 81. Сравнителен анализ на правното положение на персоналния съдружник и съдружника в ООД по линия на „правото на напускане“.....	323
§ 82. Капиталова същност на прекратяването на участието в дружеството в хипотезата на чл. 125, ал. 2 ТЗ.....	329
§ 83. Правно положение на прекратилia участието си съдружник до момента на осребряване на дружествения му дял.....	336
§ 84. Осребряване на дружествения дял в хипотезите по чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3, узр. трето ГПК.....	338
§ 85. Изводи по темата на настоящата глава.....	339
ОСМА ГЛАВА. Закрилата на капитала и нейното значение за осребряването на дружествения дял.....	344
§ 86. Увод в темата на настоящата глава.....	344
§ 87. Аргументите на проф. Григор Григоров.....	347
§ 88. Предварително съпоставяне на тезите.....	348
§ 89. Риск от намаляване на покритието на капитала, а не намаляване на капитала по право.....	349
§ 90. Защитата на капитала в хипотезите по чл. 121, ал. 2 ТЗ.....	351

§ 91. Съотношение между чл. 125, ал. 2 и 3 и чл. 133 ТЗ.....	357
§ 92. Съотношение между разпоредбите на чл. 125, ал. 2 и чл. 149, ал. 3, т. 2 ТЗ.....	361
§ 93. Изводи по темата на настоящата глава.....	362
ДЕВЕТА ГЛАВА. Принудително изпълнение върху дружествени дялове от ООД в хипотезата по чл. 517, ал. 3 ГПК.....	364
§ 94. Увод в темата на настоящата глава.....	364
§ 95. Причини за тълкувателните затруднения при осмислянето на чл. 517, ал. 3 ГПК.....	365
§ 96. Обект на принудителното изпълнение в системата на чл. 517, ал. 3 ГПК.....	369
§ 97. Трансформационният модел на чл. 517 ГПК.....	370
§ 98. Защитни последици на запора върху дружествен дял.....	372
§ 99. Правни последици на изтичането на тримесечния срок по чл. 517, ал. 3, изр. второ ГПК.....	373
§ 100. Последици на счетоводния баланс по чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	374
§ 101. Последици на откриването на ликвидационното производство на плоскостта на дружествения дял.....	378
§ 102. Последици при формирането на ликвидационен дял на длъжника.....	381
§ 103. Изводи по темата на настоящата глава.....	382
 ЧАСТ III. ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЧЛЕНСТВОТО В ХИПОТЕЗИТЕ ПО ЧЛ. 125 И ЧЛ. 126 ТЗ.....	 385
ДЕСЕТА ГЛАВА. Фактически състави на прекратяване на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК.....	387
§ 104. Увод в темата на настоящата глава.....	387
§ 105. Тълкувателен модел, според който членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК се прекратява автоматично, по силата на волеизявлението на съдружника или на възискателя.....	388
§ 106. Концептуална основа на прекратяването на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 1 ТЗ.....	389
§ 107. Различният концептуален модел на прекратяване на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 и 3	391

§ 108. Съотношение между института на прекратяване на участието в дружеството и прекратяването на членството.....	398
§ 109. Фактически състав на прекратяване на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ.....	400
§ 110. Прекратяване на членството в хипотезите по чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК.....	401
110.1. Дружеството изплаща на вискателя пълната стойност на дружествения дял, определена съгласно чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	402
110.2. Дружеството изплаща на вискателя и на длъжника пълната стойност на дружествения дял, определена съгласно чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	402
110.3. Дружеството погасява цялото изпълняемо вземане на вискателя, но без да осребрява дружествения дял.....	403
§ 111. Прекратяване на членството в „ликвидационните“ хипотези по чл. 517, ал. 3 ГПК.....	404
§ 112. Регистърни последици от прекратяването на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК.....	405
§ 113. Крайни изводи по темата на настоящата глава.....	409

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА. Вписването по чл. 140, ал. 4 ТЗ като елемент от фактическите състави на изключване на съдружник.....	412
§ 114. Причини за включването на настоящата глава в книгата.....	412
§ 115. Понятието „подлежащи на вписване обстоятелства“ според класическия труд на проф. Живко Сталев.....	416
§ 116. Понятието „конститутивно вписване“.....	423
§ 117. Понятието „оповестително вписване“.....	428
§ 118. Тълкуването на чл. 140, ал. 4 ТЗ в по-старата практика на ВКС.....	435
§ 119. Промяната в практиката на ВКС по тълкуването на чл. 140, ал. 4 ТЗ.....	437
§ 120. Касационният „преврат“ в материята на конститутивните вписвания по чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ.....	445

§ 121. Предварителна критика на „каноните“ по т. 7.1 от мотивите на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	447
§ 122. Различията между хипотезите на изключване и на приемането на нов съдружник в контекста на т. 7.1. от мотивите на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	456
§ 123. Несправедливите практически резултати от тезата на т. 2 и т. 7.1. от мотивите към Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	461
§ 124. Критика, основана на буквалното тълкуване на чл. 140, ал. 4 от ТЗ.....	467
§ 125. Критика, основана на систематическата и логическа връзка между чл. 140, ал. 3 и ал. 4 от ТЗ.....	471
§ 126. Критика, основана на института на спиране на регистърното производство (чл. 19, ал. 6 от ЗТРРЮЛНЦ).....	474
§ 127. Критика, основана на вътрешното противоречие в тезите на мотивите към т. 2 от Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	476
§ 128. Конституционни аргументи.....	480
§ 129. Допълнителна аргументация.....	481
§ 130. Изводи относно правното качество на т. 2 и т. 7.1. от мотивите на Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 г. на ОСГТК на ВКС.....	485
§ 131. Фактически състав и момент на прекратяването на членството в хипотезите на изключване на съдружник. Регистърни последици.....	489
§ 132. Предмет ли е на регистърната проверка при вписване на изключване по чл. 126, ал. 3 ТЗ уреждането на имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ.....	491
§ 133. Генетична и функционална връзка между конститутивните вписвания по чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ	493
§ 134. Исторически и правнополитически причини, поради които чл. 140, ал. 4 ТЗ урежда приемането на нов съдружник и изключването на съдружник като предмет на конститутивно вписване.....	495

§ 135. Обобщение на изводите по настоящата глава.....	499
ПРЕДЛОЖЕНИЯ DE LEGE FERENDA И ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	502
§ 136. Концептуална и правнотехническа оценка на действащата правна уредба.....	502
§ 137. Конкретни предложения de lege ferenda.....	509
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	514
БИБЛИОГРАФИЯ.....	526
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Как се роди тази книга.....	528
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. За кривото „правораздаване“	541

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ:

ГПК	- Граждански процесуален кодекс
ГПК (отм.)	- Граждански процесуален кодекс от 1952 г.
ЗДКИСДПКИ	- Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране
ЗДОО (отм.)	- Закон за дружествата с ограничена отговорност от 1924 г.
ЗЗД	- Закон за задълженията и договорите
ЗОЗ	- Закон за особените залози
ДОПК (отм.)	- Данъчен процесуален кодекс от 1999 г.
ДОПК	- Данъчен процесуален кодекс
НВСДТРРЮЛНЦ	- Наредба № 1 от 14.02.2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел
ООД	- Дружество с ограничена отговорност
ТЗ	- Търговски закон
ТЗ (отм.)	- Търговският закон от 1897 г.
Тълкувателно решение № 1	- Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСТК
GmbHG	- германски Закон за дружествата с ограничена отговорност от 1892 г.

ПРЕДГОВОР

Първата ми книга въведе в българската правна терминология неразпознатия до публикуването ѝ институт на преферентните искове за попълване на масата на несъстоятелността⁶. Три години по-късно този институт бе диференциран и от законодателя и системата на чл. 646 – чл. 649 ТЗ претърпя дълбока реформа, която отрази направените от мен предложения *de lege ferenda*. Крайният резултат е, че вече гледаме на исковете за попълване на масата на несъстоятелността по един различен и много по-осмислен начин в сравнение с периода до 2013 г.

Целта на настоящата книга е сходна – да промени начина, по който виждаме (или изобщо не виждаме) ключови институти на дружественото право и на гражданския изпълнителен процес. Нейната главна задача е да бъде разпознат и „легитимиран“ (в доктрината, съдебната практика и ако се налага – в буквата на самия закон) един важен и съществуващ от повече от тридесет години правен институт – **институтът на прекратяване на дяловото участие в ООД**, чиято обща правна уредба е в чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ, а специалната – в чл. 517, ал. 3 ГПК.

Тъй като прекратяването на дяловото участие в ООД е неразривно свързано с други базисни институти на дружественото право, каквито са дружественият дял и прекратяването на членственото правоотношение, осмисля-

⁶ Стефанов, С., Преферентните искове за попълване на масата на несъстоятелността, С.: Сиби, 2010.

нето на настоящата книга ще има много по-фундаментални последици и (надявам се) ще промени дълбоко перспективата към института на ООД в съдебната практика и в правната доктрина⁷. Промяната в начина, по който тълкуваме чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ, би имала като неизбежна последица и преосмисляне на перспективата към тясно свързания с него чл. 517, ал. 3 ГПК.

За разлика от първата ми монография, настоящата книга изобличава не закона, а подмяната на неговия разумен, креативен и хармоничен смисъл от страна на практиката на ВКС и правната доктрина. От това гледище, тя изразява моя поклон пред чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК и същевременно **предявяването на един „осъдителен иск“ срещу тяхното вече дълголетно, но фундаментално погрешно тълкуване.**

Метафорично, целта на книгата ми е аналогична на тази на осъдителния исков процес – постигането на основан на закона и отразен в силата на пресъдено нещо защитно-санкционен резултат и на изпълнителна сила, чрез която действителният смисъл на горните разпоредби да бъде „върнат“ на неговия титуляр – на гражданите на една правова държава, на юридическата общност, на българския бизнес и не на последно място, на студентите по право⁸.

⁷ Когато представях „Преферентните иски за попълване на масата на несъстоятелността“ пред Катедрата по гражданско-правни науки в СУ „Св. Климент Охридски“, един умен и прозорлив човек – д-р Ценимир Братоев – каза: „Тази книга ще има последици“. Оказа се прав. Разбира се, имаше и колеги, за които научното откритие, направено от друг, бе непоносимо и трябваше да бъде неуморно атакувано чрез тезата, че правото познавало само три вида иски – установителни, осъдителни и конститутивни. (Същата злонамерена завист на някои от колегите му задържаше академичното развитие на Кристиан Таков в продължение на години.)

⁸ Освен през собствената ми история като студент, моята емоционална връзка със студентите по право е плод и на обстоятелството, че в периода 1999 – 2016 г. бях асистент по гражданско и търговско право в СУ „Св. Климент Охридски“. Раздялата с академичната ми кариера е плод на комплекс от фактори, един от които са и явленията, които настоящата книга изобличава.

Ищец в случая е самият закон и неговите „потребители“, а отговорник – практиката на ВКС, постановките, отразени в т. 2, т. 5 и т. 7 от мотивите на Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСТК и онази (преобладаваща) правна доктрина, която се е солидаризирала с тях или ги е инспирирала. Арбитър в този публичен процес е цялата цивилистична и най-вече търговскоправна общност.

Парадоксалното в случая е, че последната инстанция, която ще се произнесе по така повдигнатия „правен спор“, ще бъдат представители на един от „ответниците“, а именно, членовете на търговската колегия на ВКС. Това създава неизбежен конфликт на интереси, но и предоставя един исторически и етичен шанс. Защото, ако членовете на тази колегия са достойни за своята конституционна мисия и за стандартите на очаквания от тях професионализъм, те ще постъпят като един просветен монарх – няма да злоупотребят с властта си и да прибегнат до „екзекуции“, а ще се вслушат в разума, в правното си чувство, в закона и в нуждите на своите „поданици“. И както кралица Елизабет I през целия си живот не е сключила брак – защото е съзнавала, че с който и да се обвърже, това ще застраши съдбата на Великобритания, – така и ВКС не трябва да се съюзява с една неистина. В случая „брачният съюз“ е факт от дълги години, но е основан на една фундаментална подмяна и е крайно време да бъде разтрогнат – официално и пред цялата правна общност.

Поради горната своя кауза, настоящата книга не е само практически и доктринерен труд. Тя е и бойно знаме, призоваващо към сплотяване на правната общност в битката за отвоюването на една истина и за изобличаването на една дълголетна заблуда. Тази истина, която към настоящия момент е дълбоко погребана, е действителният, хармоничен и заложен от законодателя смисъл на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК. А тъй като имуществените последици от изключването на съдружник се уреждат пак на базата на чл.

125, ал. 3 ТЗ, а изключването е предмет на конститутивно вписване по чл. 140, ал. 4 ТЗ и на подлежащо на вписване изменение в дружествения договор по чл. 140, ал. 3 ТЗ, се оказва, че залогът в горната „спасителна операция“ е много по-голям. Защото „жертвите“, които тя е призвана да освободи от дългогодишния тълкувателен плен, **са изобщо правните институти, регламентирани в чл. 125, чл. 126, чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК.**

В допълнение, в трудния процес на раждането на тази книга се оказва, че „отвоюването“ на действителния смисъл на горните разпоредби налага и преосмислянето на редица утвърдени правни понятия (като „потестативното право на напускане“ на съдружник и иманентно свързаните с него „автоматично прекратяване на членството“ и „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“) и внасянето на ред и логична система в понятийния и терминологичен безпорядък, царящи в съвременното осмисляне на дружественото и на регистърното право.

Поради горните причини залогът, който настоящата книга поставя пред правната общност и пред търговската колегия на ВКС, и нейната кауза са значими и фундаментално важни. В случая не става въпрос за частни доктринерни теории, а за преодоляването на десетилетни и тежки тълкувателни заблуди, за правилното прилагане на ключови институти на дружественото, регистърното и изпълнителното право, за престижа на самия ВКС и в крайна сметка – за отвоюване на естественото ни право да живеем в правова държава.

Защото, ако тълкувателните изводи на тази книга са верни, би се оказало, че правната общност и водещи нейни умове са били заблудени не само относно смисъла на чл. 517, ал. 3 от ГПК и на свързаните с него чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ, но и на цяла система от понятия, които (погрешно) сме свикнали да възприемаме като учебникарски истини и които не полагаме на съмнение. Такова понятие е и „*прекратяването на участието на длъжника в дружеството*“, което интуитивно

възприемаме като несъмнен синоним на „напускане“ и съответно, на изгубване на членството – без да ни хрумва, че то може да има свършено различен смисъл.

Съответно на тази убеденост, дефинитивно интерпретираме и целия чл. 125, ал. 3 ТЗ не като ликвидация на имуществените отношения между дружеството и негов актуален съдружник (представляваща **предпоставка** за прекратяването на самото членство), а като **последица** от прекратяването на членственото правоотношение. По този начин, сякаш естествено, се доверяваме и на тезата на ВКС, според която „във вътрешните отношения“ изключването на съдружник настъпва в момента на приемането на решението по чл. 126, ал. 3 ТЗ – без оглед на липсата на вписване в ТРРЮЛНЦ (императивно изисквано от чл. 140, ал. 4 ТЗ). Защото между хипотезите и последиците на „съседите“ чл. 125 и чл. 126 ТЗ има близост и веднъж приели, че членството в случаите по първата разпоредба се прекратява „мигновено“ и „автоматично“, е естествено да приемем, че това би станало и във втората.

Когато обаче горната теза на ВКС по тълкуването на чл. 125, ал. 2 ТЗ се изправи пред позитивноправното „огледало“ на чл. 517, ал. 3 ГПК и се вгледа в него, тя би видяла, че тази процесуална разпоредба свързва отхвърлянето на конститутивния иск на възискателя за прекратяване на дружеството не с изявлението на кредитора за „прекратяване на участието в дружеството“, а с нещо свършено различно – с **изплащането** „на възискателя принадлежащата се на съдружника длъжник част от имуществото, определена съгласно чл. 125, ал. 3 от Търговския закон“. **Следователно, чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК разглежда осребряването на дружествения дял като последица на два кумулативни факта – волеви (изявлението на възискателя по изр. първо) и имуществен (плащане от дружеството на релевантната стойност на дружествения дял).**

Оттук, по силата на правнологически императив, или трябва да приемем, че понятията „членствено правоотно-

шение“ и „дружествен дял“ не са идентични (защото в случая първото е прекратено на дата Т⁹, а второто, на дата Т + n¹⁰), или че членството и дружественият дял са неразделни, **но се изгубват от длъжника в много по-късен момент** от твърдения от доктрината и практиката на ВКС – в този на уреждането на имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ). И двата горни модела обясняват по логичен начин буквата на чл. 517, ал. 3 ГПК. Такова обяснение обаче господстващото тълкуване на тази разпоредба не предлага.

На следващо място, въпреки че още от студентските си години сме академично тренирани да знаем, че в системата на ТЗ „дял“ и „дружествен дял“ могат да означават различни неща и са многовалентни термини, продължаваме да изпадаме в объркване и в доктринерни спорове. Какво е „дружественият дял“? Той синоним ли е на „членствено правоотношение“¹¹, или е нещо различно от него¹²? Боя се, че ако правната доктрина може да понесе подобни дълголетни неясноти относно фундаментални понятия на дружественото право, анализираният в настоящата книга чл. 517, ал. 3 от ГПК не може да си позволи подобен лукс. Защото без преодоляването на горната неяснота и тълкувателен разнобой, тази разпоредба не може да бъде нито разбрана, нито приложена.

Според оспорваното от настоящата книга господстващо тълкуване, принудителното изпълнение върху дружествен дял от ООД дефинитивно преминава през прекра-

⁹ Според практиката на ВКС това е датата на получаване на изявление то на вискателя по чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК от дружеството.

¹⁰ Това ще е последващата дата, на която дружественият дял е осребрен – т.е., на плащането на сумата по чл. 125, ал. 3 ТЗ в полза на вискателя, имащо за последица прекратяването на принудителното изпълнение върху вече осребрения дружествен дял.

¹¹ Както твърди например **Калайджиев, А.**, Търговци, С: Сиби, 2021 г., с. 380.

¹² Каквото е разбирането на **Герджиков, О.**, Коментар на Търговския закон, Книга втора, с. 382 (по отношение на понятието „дружествен дял в тесен смисъл).

тяване на членството на съдружника длъжник, в резултат на което се концентрира и провежда не върху запорирания дружествен дял (който се погасява заедно с членството), **а върху „наследилото“ го вземане на длъжника за равностойността на този дял, определена съгласно чл. 125, ал. 3 от ТЗ.** С цел по-голяма лекота на текста, наричам този тълкувателен модел на принудително изпълнение върху дружествения дял „прекратителен“ или „облигационен“ – доколкото той постулира прекратяването на членството и свързаното с това прекратяване пораждане на едно парично вземане.

В противовес на горния, модела, основан на удовлетворяване на взискателя от **ликвидационния дял** на длъжника съдружник (или от антиципираната ликвидационна квота по чл. 125, ал. 3 ТЗ), ще назовавам „ликвидационен“ или „корпоративен“, защото при него взискателят се удовлетворява от едно плащане, генерирано в рамките на **съхраненото** членствено правоотношение и имащо за цел да разпредели типичния или антиципиран ликвидационен дял на длъжника – с какъвто дял обаче може да разполага единствено лице, което все още притежава качеството на съдружник. Горните два диаметрално противоположни модела ще използвам и на плоскостта на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ.

Тезата на настоящата книга е, че „прекратителният“ (облигационен) тълкувателен модел никога не е бил част от системата на чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК, а е плод на крайно неудачно и лошо кабинетно „правно инженерство“ от страна на доктрината и съдебната практика, фасилитирано от някои формални (но не и същностни) слабости на закона. Този модел не е основан на закона, а на серия от фундаментални методологически, концептуални и тълкувателни грешки. В основата на тази система от грешки е един семпъл факт – че съвременната доктрина и съдебна практика са си спестили труда да сравнят почти чистия капиталов модел на ЗДОО (отм.) със съществено различния (силно „персонализиран“ и „затворен“) концептуален модел

на ООД в Глава тринадесета от ТЗ и да изведат **системата на позитивноправните консеквенции** от различията в двата модела. Защото, макар и модели на една и съща дружествена форма, концепциите на ТЗ и на ЗДОО (отм.) фундаментално се различават¹³. Без отчитане на тези различия разпоредбите на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК (а и чл. 140, ал. 4 ТЗ) не могат да бъдат разбрани и коректно приложени, а не може да бъде безопасно преминат и нито един тълкувателен кръстопът в осмислянето на правната уредба на ООД.

Прекият, но фундаментален плод на горния изначален и решаващ пропуск е, че доктрината и практиката на ВКС не са успели да идентифицират ключови различия между двата закона, намиращи логично и концептуално кохерентно отражение в конкретните им разпоредби. Именно тези различия обаче са видни по ярък начин на плоскостта на легалните текстове, които са предмет на тази книга (чл. 125, ал. 2 и 3 и чл. 140, ал. 4 ТЗ, както и чл. 517, ал. 3 и 4 ГПК) и позволяват да бъде разкрит техният истински смисъл.

Тъй като освен словото¹⁴ нямам други оръжия, чрез които да обявя горния „тълкувателен бунт“ срещу господстващото осмисляне на чл. 517, ал. 3 ГПК и на чл. 125, ал. 2-3 и чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ, ще използвам това, с което разполагам – ще се опитам, чрез цялостен и задълбочен концептуален, исторически, позитивноправен и сравнителноправен анализ (а не чрез декларативни или незавършени „аргументи“), да защитя тезата, че утвърденото в практиката на ВКС и в правната доктрина тълкуване на тези взаимно свързани разпоредби е дълбоко и изначално погрешно – като същевременно предложи алтернативен, концептуално интегриран и основан на закона модел за осмислянето им.

Първоначалният предмет на тази книга бе само разпоредбата на чл. 517, ал. 3 ГПК. Както вече посочих, за моя из-

¹³ Виж Втора глава.

¹⁴ В силата на словото обаче аз безрезервно вярвам. Поради това горната уговорка не изразява безсилие. Напротив, тя е плод на осъзнаването на мощта на езика и на потенциала му да поражда промяна.

ненада, но и урок, „златният ключ“, който отвори пред мен залостените порти на тази разпоредба след многобройните ми неуспешни опити да премина през тях, се оказа самият концептуален модел на Глава тринадесета от ТЗ и неговото сравнение със ЗДОО (отм.). Чрез дългите си лъка-тушения, изследването ме доведе дотам, че аз или трябваше да капитулирам пред „цитаделата“ на чл. 517, ал. 3 ГПК и да се съглася с мотивите по т. 7.2 от Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСТК, или следваше да открия начин да проникна в самата ѝ основа и да проверя дали тази основа е здрава, или е дълбоко проядена. И тъй като тази основа е в чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ, трябваше да се престава и да навляза в дълбоките дебри на дружественото право – което си мислех, че „зная“. Оказа се, че в тях има дълбоко заровени правни съкровища, но същевременно и плетеница от фалшиви тълкувателни пътеки, които не водят до никаква истина, а само до все по-дълбок тълкувателен мрак.

Скритото съкровище и наградата в горното трудно пътешествие се оказа неразпознатият от досегашната доктрина и съдебна практика **институт на прекратяването на дяловото участие в дружеството** (на доброволното осребряване на дружествения дял без правопримство), уреден в чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ. Това съкровище обаче бе под охраната на страховита и ревнива гвардия – на безмилостната стража на „потестативното право на напускане“, „автоматичното прекратяване на членството“ и „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“. Отне ми много време, съмнения и усилия, за да прозра, че тези понятия са само тълкувателни призраци, които могат да прикрият, но не и да уязвят истинския смисъл на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ.

Горното неочаквано материалноправно изследване бе именно „учене“, защото в практическата ми адвокатска работа ежедневно се сблъсквам с проблематиката на ООД, но за над двадесет години практика, така и не се бях „срещал“ с персонално дружество. Сега ми се наложи. Защото

именно правната уредба на персоналните дружества въвежда в системата на ТЗ терминологията на „напускането на съдружник“ (чл. 10 и чл. 98, ал. 2 ТЗ) и това ме загължаваше да проверя дали и доколко това „напускане“ е позволено, без да е регламентирано от дружествения договор. Поради вече идентифицирания от мен силен персонален уклон в съвременната концепция на ООД, очакването ми беше, че това, което е приложимо за „напускането“ на персонално дружество, ще бъде пренесено (пряко или в модифициран от капиталовата същност на ООД вариант) и на плоскостта на изследваната дружествена форма. Този „избран факт“¹⁵ постави под съмнение господстващата теза, че чл. 125, ал. 2 ТЗ урежда „потестативно право на напускане“ и започна да реорганизира по мощен, строен и системен начин вътрешната логика на всички изследвани в книгата явления.

Втората причина процесът на написването на тази книга да бе именно „учене“, не е свързана с персоналните дружества, а със самото ООД. Защото, опитвайки се да осмисля трудните за разбиране и минималистични чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ, бях принуден да „преговоря“ базисни институти и понятия на дружественото право, каквито са дружественият дял, правилата за защита на капитала, прекратяването на членството и имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ. Оказа се, че именно в тази класическа материя властват множество доктринерни заблуди, от чиято тежест, малко по малко, трябваше да се еманципирам – за да мога изобщо да видя действителния смисъл на чл. 125, ал. 2 ТЗ и като последица от това, на чл. 517, ал. 3 ГПК.

В допълнение, въпреки че отдавна имам ясна позиция, че вписванията по чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ *de lege lata* имат несъмнен конститутивен характер, най-сетне намерих време да се „консултирам“ достатъчно задълбочено със златния стандарт в тази материя (монографията „Търговски регистър“ на проф. Живко Сталев) и да разбера **защо** чл. 140, ал. 4

¹⁵ Виж § 7.7.

ТЗ (за разлика от системата на ЗДОО /отм./) урежда като конститутивни вписванията на приемането на нов съдружник и изключването на съдружници.

Горният мой процес на „учене“ може да бъде лесно проследен в Част II на книгата, изследваща дружествения дял, прекратяването на участието в дружеството, прекратяването на членството и принудителното изпълнение по чл. 517, ал. 3 ГПК. Именно Част II от книгата формира нейната **кохерентна концептуална система**, защото почива на общо и вътрешно интегрирано разбиране за същността на ООД и начините, по които тази същност е отразена от правната уредба и в частност, от чл. 125 и чл. 140 ТЗ. От тази гравивна и творческа част от книгата ми аз изпитвам много по-голямо удовлетворение в сравнение с изнурителната критика на неправилните доктринерни становища и на практиката на ВКС, която бях принуден да направя в Част I и в Част III. Работата ми по тези полемични части от книгата далеч не бе така удовлетворяваща и ме изпълни с умора и тревога за съвремието ни и за мястото на Правото в него – защото в тях аз разрушавах една теза, която на свой ред разрушаваше един хармоничен и гравивен легален смисъл. В разрухата обаче няма нищо вълнуващо и тя ми даде единствено изтощение и неудовлетворение. Въпреки това този неблагоприятен етап от изследването бе абсолютно необходим, тъй като, за да бъде построено нещо ново, е нужно теренът да бъде разчистен от старото. В контраст с тези части от книгата, процесът по създаването на Част II бе съпроводен от вълнението от откриването на един скрит, изненадващ и хармоничен смисъл. Надявам се, че настоящата книга ще успее да преведе читателя през сходно и вълнуващо пътуване, на което изненадата и постепенното проявяване на елементите на една красива и смислена легална хореография ще бъдат постоянен спътник.

Горният труден генезис на тезите на настоящата книга я прави нещо повече от доктринерно изследване на чл. 125, ал. 2 и 3 и чл. 140, ал. 3 и 4 ТЗ и на чл. 517, ал. 3 и 4 ГПК и я

превърща в своеобразен учебник по дружествено право в материята на ООД. Защото, като всяка битка, тази книга не е само „против“, но и „за“. Наред с изобличаването на тежки и дълголетни тълкувателни заблуди, тя в крайна сметка достига до модела на една стройна, хармонична и естетична правна постройка и до последователното изясняване на нейните основи и конструкция. Заслугата за това не е моя, а на законодателя от 1991 г. и 2002 г., който, чрез оригиналните, креативни и концептуално синхронизирани разпоредби на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК, е успял да отрази по адекватен начин своята (също оригинална) концепция за ООД. Тази концепция може да бъде критикувана, преосмисляна или ревизирана, но си остава вътрешно хармоничен плод на ясна, кохерентна и разумна правнополитическа воля, отразяваща както същностните черти на ООД, така и специфичната концепция на тази дружествена форма в системата на ТЗ. До тази воля, след дългите и непроследими от читателя лъкатушения на мисълта ми, съпроводили процеса на раждането на тази книга (и множеството ѝ предишни варианти), надявам се, съм успял да стигна.

Не бих отделил толкова време и грижа за написването на тази книга, нито изобщо бих я започнал, ако не бях убеден във фундаменталната практическа и теоретична важност на темите, които тя повдига и изяснява. Тази важност следва на първо място от обективната нужда от преодоляването на едно дълбоко неправилно тълкуване на чл. 517, ал. 3 ГПК от страна на ВКС (намерило място и в т. 7.2 от мотивите към Тълкувателно решение № 1/31.05.2023 на ОСГТК на ВКС), което напълно осакатява регулативната мощ на тази разпоредба. Това тълкуване е не само *contra legem*, но и има разрушителни практически последици, водещи до обезсмисляне и компрометиране на един полезен, оригинален и модерен институт на процесуалното ни право. Доколкото предложеното от мен алтернативно тълкуване почива на фундаментално преосмисляне на чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ, практическите тълкувателни ефекти на тезата на

тази книга са много по-широки и далеч надхвърлят тясната рамка на чл. 517, ал. 3 ГПК. **В съчетание с реабилитирането на истинския смисъл на чл. 140, ал. 4 ТЗ, тези ефекти дават изцяло нова и различна перспектива при осмислянето на института на прекратяване на членството в ООД, както и изобщо на правната уредба на тази дружествена форма в системата на ТЗ.**

За да не бъда обвинен в писане „по поръчка“ (каквото за съжаление не е чуждо на нашата действителност), бих искал още тук да призная, че защитеното в книгата тълкуване на чл. 517, ал. 3 от ГПК е плод на интензивната ми работа по касационна жалба, с която към настоящия момент ВКС е сезиран и по чието допускане предстои да се произнесе¹⁶. Публикувам тази книга не за да „обслужа“ несъмнено желанието от мен (като адвокат) достъп до касация, а защото, обосновавайки този достъп, достигнах до част от изводите, които сега (не като адвокат, а като гражданин и юрист) бих искал да споделя с правната общност. Защото правото и вярата ни в него са нещо много повече от загубата или спечелването на едно исково дело. Загубата ще ни огорчи, но можем да я преглътнем и дори да научим нещо от нея. Успехът ще ни вдъхнови и поощри. Но бихме ли могли да живеем без Право?

Съзнавам, че приемането и осмислянето на тази книга от правната общност няма да бъде нито лесно, нито бързо и безпроблемно. Ще отнеме време, докато старите и дълголетни наслоявания в доктрината и съдебната практика

¹⁶ Предмет на касационната жалба е *Решение № 192/06.06.2023 г. по т. г. №239/2022 г. на Апелативен съд – Варна*. В правните „качества“ на това въззивно решение читателят може да се убеди сам чрез справка на сайта на посочения съд. Препоръчвам му обаче паралелно с това да прочете и обезсиленото от Варненски апелативен съд първоинстанционно *Решение № 260005/17.01.2022 г. по т. г. № 1879/2019 г. на Окръжен съд – Варна*, постановено от съдия Тони Кръстев. Контрастът в правното качество на двете посочени съдебни решения е експлицитен и за съжаление, не е в полза на въззивното. Тези две съдебни решения са коментирани в Приложение 1.

отстъпят и позволят чл. 125, ал. 2 и ал. 3 и чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК да бъдат видени такива, каквито те действително са и каквито трябва да бъдат – плод на разумна и концептуално осмислена законодателна воля, а не хищни акули, чиято цел е да погълнат бранения от закона легитимен интерес на съдружника, неговия кредитор или дружеството. Уверен съм обаче, че рано или късно истината за действителния смисъл на горните легални разпоредби ще изрее и ще освети пътя на българската правна мисъл и съдебна практика.

Позволих си да поставя като мото на книгата гуми на покойния Кристиан Таков – не само защото неговата липса се усеща осезаемо от цялата правна и гражданска общност, но и защото той бе превърнал в своя мисия да брани правото и красотата на правното мислене както от набезите на съвременния законодател, така и от арогантността на всеки тълкувателен „конкистагор“, който – под предлог на цивилизационно завладяване на истината – всъщност я поробва и унищожава.

Надявам се, че публикувайки тази книга, аз не съм такъв конкистагор, а съм останал в лоното на Светлата страна на Силата, в постоянно атакуваната от Тъмната страна вселена на правното мислене. А в разглежданата в книгата материя това, което ни помага да останем на пътя на тази Светла страна на Силата, са старите „джедай“ на българската правна мисъл – професорите Любен Диков, Константин Кацаров, Петър Джидров и разбира се, Живко Сталев. Затова, в хода на моето изследване, аз съм „пазарувал“ тълкувателната си храна преди всичко от тяхната сертифицирана и вечна биоградина, а не от доктринерния супермаркет, завладял съвремието ни.

Може да бъде поставен въпросът дали и доколко съм успял да удържа полемичния си импулс и защо настоящата книга не е останала в чистото и безопасно лоно на доктринерния труд. Причината за това може да бъде открита в мотото на Част I от книгата, в решението ми да ползвам

цитати от „Борбата за право“ на Рудолф фон Йеринг и в незабравимите думи на Кристиан Таков – че „злото не може да бъде изкоренено, но може да бъде ограничавано постоянно“. Воден от тези думи, аз вярвам, че първото условие за ограничаване на злото е неговото разпознаване и изобличаване. Защото, ако то не бъде изобличено, ще му подарим комфорта да продължи да трупа сили и да изобретява следващите си творения. В този комфорт ще бъдат родени не само „потестативното право на напускане“, „автоматичното прекратяване на членството“, тоталното¹⁷ „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“ и „вписване, което има конститутивен ефект само във „външните“ отношения“¹⁸, но и техни многобройни „братя и сестри“, които ще претендират, че са заченати в рамките на законен брак между правото и справедливостта, но всъщност няма да са низходящи нито на правото, нито на справедливостта. Поради горните причини настоящата книга е гравивна, но същевременно и „безпощадна“ (в глави Четвърта, Пета и Единадесета). Защото вредите, причинени от правния формализъм и от липсата на дълбочина при осмислянето на закона са фундаментални, тотални и дълголетни и тяхното ограничаване или репариране изисква борба, а не мълчание. Воден от духа на „Борбата за право“ на Рудолф фон Йеринг и от спомена ми за Кристиан Таков, аз съзнателно поех риска да не бъда „политически коректен“ и да споделя с правната общност това, което наистина мисля – не само за смисъла на закона, но и за все по-ерозиращите стандарти при неговото тълкуване и прилагане. Това е и причината за включването в книгата на Приложение 2, изобличаващо едни от най-грозните примери за „правораздаване“, които съм срещал в цялата си дългогодишна практика.

В заключение на този дълъг предговор ще споделя думите на моя пръв адвокат патрон, който бе имал честта да об-

¹⁷ „Тотално“, защото според критикуваното в книгата разбиране такава вземане възниква не само в хипотезите по чл. 125, ал. 1 ТЗ, но и в тези на прекратяване на дяловото участие в дружеството по чл. 125, ал. 2 ТЗ.

¹⁸ Виж Единадесета глава.

щува с проф. Иван Апостолов. Според тях проф. Апостолов е споделял, че когато анализира гаден казус, най-напред се доверява на чувството си за справедливост и едва сетне започва да търси позитивноправна аргументация за една или друга теза. Горните думи на проф. Иван Апостолов резонират с тези на проф. Живко Сталев, че „сърцето на правото и правосъдието е справедливостта“ и че „правова държава без справедливост е вид организирана престъпност“¹⁹. Оказва се, че най-светлите умове на българското право – именно защото са били истински правници, а не кабинетни тълкуватели или магистрати формалисти – са виждали като туптящо сърце на правото именно справедливостта.

За съжаление горното общо верую на проф. Иван Апостолов и проф. Живко Сталев е все по-чуждо на съвременния тълкувател, който е изкушен да се подчини на нов господар – на правния формализъм и на роботизирания прочит на закона. Този нов господар предлага бързи и лесни, но в крайна сметка фалшиви печалби, за които тълкувателят заплаща с най-ценното, с което разполага – с правната си гуша и със способността си да мисли като юрист.

Аз обаче съм убеден, че горното верую на проф. Иван Апостолов и проф. Живко Сталев е единствената вечна светлинка в мрачните дебри на тълкуването, защото в основата на правото стоят непреходни етични, а бих добавил – и естетически ценности. Ето защо не съм склонен да приема, че законодателят е зъл гений, чиято мисия е да предлага на възискателите и съдружниците привидна защита, под чийто воал се крият правни чудовища, готови да ги изядат („мигновеното“ прекратяване на членството и погасяване-

¹⁹ Взимам и двата цитата от прекрасната книга на **Брайков, В.**, Тревога и надежда, С.: Сиби, 2022, с. 438. Причините да се вдъхновявам от този автор, са свързани не само с великолепното му (не само правно, но и полемично) слово, но и с факта, че това слово отразява автентично милеене и борба за светлината, която Правото е призвано да дава на всички нас, но която става все по-бледа в сивото и овладяно от днешните тълкувателни „майстори“ съвремие. (Изразът в кавичките заемам отново от Валентин Брайков).

то на дружествения дял, преди той да бъде осребрен). По същата причина не съм склонен да се съглася, че целта на чл. 517, ал. 3 ГПК е дружеството да бъде ликвидирано, за да формира ликвидационен дял, който вече **бившият** съдружник и неговият кредитор не биха могли да получат. Защото подобни „правни норми“ не биха били справедливи и защото са правнологически грозни.

На този фон и аз, като един недостоен последовател на кредито на проф. Иван Апостолов, ще започна да търся своята позитивноправна аргументация за теза, в чиято справедливост и достойнства вече съм се убедил – въз основа на етичната си интуиция и както вече посочих, на усещането си за правна естетика. Защото несправедливи и „грозни“ закони несъмнено има, при това все повече на брой, но според мен чл. 125, ал. 2 и ал. 3 и чл. 140, ал. 4 ТЗ, както и чл. 517, ал. 3 от ГПК, не са такъв закон.

В заключение на този предговор – „искът“ е предявен, а според мен е и допустим. Време е за встъпителните педоарши и за събирането на доказателствата. Вярвам, че процесът ще е справедлив и основан на закона, а „съдебното решение“ – мотивирано според високите стандарти на правното мислене²⁰.

²⁰ Видно от цялостното изложение в книгата, както и от изложението в Приложение 2, тези стандарти все по-често се пренебрегват и дори рушат в съвременното българско правораздаване. Ако обаче отделим време да прочетем дори едно решение на ИСС или на група международно утвърдена арбитражна институция, бихме могли да си припомним (или да разберем) какъв е действителният и фундаментално важен смисъл на чл. 121, ал. 4 от Конституцията и на чл. 236, ал. 2 ГПК.

ЧАСТ I

ПРОБЛЕМИТЕ И ТЯХНАТА ИСТОРИЯ

Не неправдата, която прокужда правото от престола му, трябва да обвиняваме, а правото, което се примирява с нея. И ако трябва да преценим двете повели „не твори неправда“ и „не търпи неправда“ с оглед на практическото им значение за обортата, бих ги подредил така: първо, „не търпи неправда“, и сетне, „не твори неправда“.²¹

²¹ Цитатът е от „Борбата за право“ на Рудолф фон Йеринг, в посочения по-горе превод на Кристиан Таков (Таков, К., цит. съч., с. 747).

ПЪРВА ГЛАВА.
ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И ПОСТАВЯНЕ
НА ПРОБЛЕМИТЕ. КОНЦЕПТУАЛНА И
МЕТОДОЛОГИЧЕСКА ОСНОВА

§ 1. Главен предмет на изследването

Главен предмет на настоящото изследване са разпоредбите на чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК и уредените в тях правни институти. Посочените разпоредби са неразривно свързани, тъй като според чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК при насочване на принудителното изпълнение върху дружествен дял от ООД „съдебният изпълнител връчва на дружеството изявлението на вискателя за прекратяване участието на длъжника в дружеството“. Въпреки че чрез изявлението на вискателя по чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК се упражнява негово самостоятелно потестативно право и правната уредба не почива на модела на косвения иск по чл. 134 ЗЗД, **не би могло да има съмнение, че в основата на чл. 125, ал. 2 ТЗ и на чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК стои един и същи институт на дружественото право, а именно – прекратяването на дяловото участие на съдружника в дружеството.** Тясната връзка между двете разпоредби не позволява смисълът на чл. 517, ал. 3 ГПК да бъде изяснен без постигането на яснота относно предмета и характера на прекратителните правни последици по чл. 125, ал. 2 ТЗ.

Същевременно правната уредба на „откупа“ по чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК, чрез заплащането на който дружеството може да избегне ликвидацията си, дефинитивно налага

да бъде изяснен както точният смисъл на чл. 125, ал. 3 ТЗ, така и съотношението между тази материалноправна основа от „градежа“ на чл. 517, ал. 3 ГПК, от една страна, и носещите „ликвидационни“ елементи на чл. 517, ал. 3 ГПК, от друга. В този смисъл хроничното (в контекста на утвърденото в доктрината и практиката и критикувано в настоящата книга разбиране) вътрешно напрежение в системата на чл. 517, ал. 3 ГПК налага да бъде потърсен отговор на ключовия въпрос относно предмета на принудителното изпълнение върху дружествени дялове от ООД, способите за принудително изпълнение и крайния му правотехнически резултат. Защото отговорът на тези въпроси би бил съвършено различен при тълкувателен модел, основан на принудително изпълнение върху „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“ (на бивш съдружник), от една страна, и на удовлетворяване на взыскателя от ликвидационния дял на „**съдружника** дължник“, от друга.

Водещата крайна цел на изследването е да бъде изведен логически кохерентен и основан на буквата и действителния смисъл на закона отговор на следните въпроси:

1. Какво следва да се разбира под „*прекратяване на участието в дружеството*“ по смисъла на чл. 125, ал. 2 ТЗ и съответно, на чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК и какви са предметът и съдържанието на прекратителните последици (членственото правоотношение или нещо друго)?
2. В кой момент настъпва прекратяването на членството в хипотезите по чл. 125, ал. 2 ТЗ и 517, ал. 3 ГПК и кои са елементите на прекратителните фактически състави?
3. Какви са обектът на принудителното изпълнение по чл. 517, ал. 3 ГПК, конкретните изпълнителни способи и крайният му правотехнически резултат?
4. Адекватна и ефективна ли е правната уредба по чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК и нуждае ли се от законодателно усъвършенстване или ревизия?

Както настоящото изследване показва, правилният отговор на тези въпроси бива асистиран двупосочно – както чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ спомагат за изясняването на действителния смисъл на чл. 517, ал. 3 ТЗ, **така и самият чл. 517, ал. 3 ТЗ осветлява тъмните области от тъканта на чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ**. Причината за тази двупосочна тълкувателна връзка не бива да ни изненадва и се свежда до базисния факт, че и двете разпоредби уреждат институт, който в своята основа е хомогенен.

Горната материя е предмет на изследване в първите десет глави на книгата, а извеждането на крайните тълкувателни и теоретични изводи по необходимост преминава през обстойна критика на тезите, застъпени в правната ни доктрина и в практиката на ВКС и най-вече на постановките на т. 5 и т. 7.2. от мотивите на Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСТК.

§ 2. Допълнителен предмет на изследването

Допълнителният предмет на изследването е свързан с изясняването на някои конкретни елементи от фактическия състав на изключването на съдружници в ООД. Той може да бъде разложен на следните два подвъпроса:

1. Елемент ли е от фактическия състав на прекратяването на членството при изключване по чл. 126, ал. 3 ТЗ уреждането на имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ?
2. Елемент ли е от фактическите състави на изключване на съдружник по чл. 126, ал. 1 и ал. 3 ТЗ вписването в ТРРЮЛНЦ – т.е., дали това вписване има конститутивен (чл. 140, ал. 4 ТЗ), оповестителен или някакъв трети, *sui generis*, характер?

Отговорът на горните два въпроса е предмет на Единадесета глава от книгата, а неговото аргументирано извеждане преминава през детайлна критика на постановките на

т. 2 и т. 7.1. от мотивите на Тълкувателно решение № 1 от 31.05.2023 г. по тълк. д. № 1/2020 г. на ВКС, ОСТК.

Главната причина за включването на този втори предмет на изследването в обхвата на книгата са общите валенции на чл. 125, ал. 2 и чл. 126 ТЗ, както и на чл. 517, ал. 3 ГПК с прекратяването на членството в ООД и с уреждането на имуществените последици по чл. 125, ал. 3 ТЗ. Втората причина е, че неправилните тълкувания на горните разпоредби от страна на доктрината и практиката на ВКС имат своите общи корени в неразбирането на съвременната легална концепция на ООД, отразена в Глава тринадесета от ТЗ и съответно, в невъзможността да бъдат проследени **позитивноправните консеквенции на тази концепция** на плоскостта на конкретизиращата я правна уредба.

§ 3. Въвеждане на термините и понятията

3.1. Прекратяване на дяловото участие в дружеството и осребряване на дружествения дял

На по-високо ниво на абстракция, главният предмет на настоящата книга е правният институт на прекратяване на дяловото участие в ООД, уреден в чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК. От гледище на стоящия в основата на този институт волеви юридически факт и на неговите крайни правни последици, под „прекратяване на дяловото участие в дружеството“ в настоящата книга ще се разбират две явления: 1) изявлението на съдружника по чл. 125, ал. 2 ТЗ, съответно, изявлението на възискателя по чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК, насочено към доброволното осребряване на дружествения дял по неговата балансова стойност, определена съгласно чл. 125, ал. 3 ТЗ; и 2) крайните правни последици от прекратяването на дяловото участие в дружеството.

От гледище на своите крайни правни последици институтът на „прекратяване на дяловото участие в друже-

ството“ е синоним на *осребряването* на дружествения дял. Под *осребряване на дружествения дял в настоящата книга* (съответно, под *крайни правни последици на „прекратяване на дяловото участие в дружеството“*) се разбират случаите, в които, по искане на съдружник (чл. 125, ал. 2 ТЗ) или на възискател (чл. 517, ал. 3 ГПК), релевантната според закона *пълна балансова стойност на дружествения дял се изплаща доброволно от дружеството на легитимираното да я получи лице (съдружник, възискател или в определено съотношение – и двамата²²), в резултат на което дружественият дял и членството на съдружника се погасяват.*

Тъй като терминът „прекратяване на дяловото участие в дружеството“ се въвежда в българската правна книжнина чрез тази книга и не е легален, ще използвам като негов синоним и легалния израз „прекратяване на участието в дружеството“, използван в чл. 125, ал. 2 ТЗ и в чл. 517, ал. 3, изр. първо ГПК.

Настоящата книга изхожда от базисното разбиране, че институтът на прекратяването на участието в дружеството няма за свой пряк предмет прекратяването на членството, а на дружествения дял – т.е., неговото осребряване. В хипотезите по горните две разпоредби членството може да бъде прекратено **само като последица от осребряването на дружествения дял** (от изплащането на сумата по чл. 125, ал. 3 ТЗ), но не и по силата единствено на волеизявлението на съдружника или възискателя за прекратяване на участието в дружеството. От тази гледна точка, коректното заглавие на чл. 125 ТЗ би следвало да бъде „Прекратяване на членството и на дяловото участие в дружеството“. Сливането на двата термина по един аморфен и недиференциран начин (прекратяване на „участието“) не отразява по адекватен начин нито системата на чл. 125 ТЗ,

²² До третата посочена хипотеза ще се стигне в случаите, в които релевантната стойност на дружествения дял е по-голяма от изпълняемото вземане на възискателя.

ното нейния смисъл и е една от главните причини за дълбоките тълкувателни и практически проблеми, които настоящата книга се опитва да разреши.

В съответствие с изложеното по-горе, терминът „прекротяване на участието в дружеството“ може да има по-тесен или по-широк смисъл, в зависимост от това, дали негов предмет е само изявлението на съдружника (или възискателя) за прекротяване на дяловото участие в дружеството, или крайните правни последици на осребряването на дружествения дял. В първия си смисъл терминът дефинира един от елементите от сложния фактически състав на прекротяването на участието в дружеството, а във втория – крайните правни последици на този фактически състав (осребряване на дружествения дял и като последица от това – прекротяване на членството). Структурният модел на този сложен и динамичен фактически състав е аналогичен на развалянето на двустранен договор поради неизпълнение: волеизявление → наслагване на допълнителни юридически факти → крайни прекратителни правни последици.

3.2. Отграничаване на прекротяването на участието в дружеството (на осребряването на дружествения дял) от хипотезите на удовлетворяване на вземането за ликвидационен дял

От дадената по-горе дефиниция на понятието „прекротяване на участието в дружеството“ (осребряване на дружествения дял) е видно, че **тя не обхваща случаите на удовлетворяване от вземането за ликвидационен дял**, включително тези по чл. 517, ал. 3, изр. четвърто и пето ГПК. Оттук следва също така, че осребряването на дружествения дял:

- е винаги доброволно;
- е основано на изплащането на релевантната балансова стойност на дружествения дял;
- е различно от хипотезата на удовлетворяване на вземането за ликвидационен дял.

Причините за така очертаното лимитиране на понятията „прекратяване на участието в дружеството“ и „осребряване на дружествения дял“ ще бъдат изведени в хода на изложението и обосновани най-вече в Девета глава. Тук е достатъчно да се посочи, че *de lege lata* дружественият дял **не може да бъде принудително осребрен**, тъй като не е годен обект на принудителна продажба. Поради този принципен факт неговата икономическа стойност може да бъде усвоена било в резултат на **доброволното** му осребряване, било на изплащането на ликвидационния дял, но втората хипотеза не погасява дружествения дял (нито членството) и съответно, не е форма на неговото осребряване.

§ 4. Поставяне на проблемите

Ключовите проблеми, стоящи в основата на настоящото изследване, са свързани с факта, че господстващото тълкуване на чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ГПК чл. 517, ал. 3 ГПК води до некохерентни, правно и икономически нелогични, несправедливи и крайно неефективни практически резултати. В допълнение, тези резултати не са основани на буквата на закона, а директно и системно я нарушават.

4.1. При критикувания от настоящата книга тълкувателен модел се оказва, че отправилият предизвестие съдружник по чл. 125, ал. 2 от ТЗ **губи членството си, преди да е осребрил своята капиталова инвестиция** (дружественият си дял по смисъла на чл. 127 ТЗ). Въпреки че счетоводният баланс по чл. 125, ал. 3 ТЗ е показал положителна нетна стойност на дружествения дял и съответно, нужда от уреждане на имуществените последици от прекратяването на участието в дружеството, съдружникът бива „препратен“ към исковия и изпълнителния процес и бива изначално и цялостно лишен от всякакви **корпоративни** инструменти за влияние както върху бизнеса на дружеството в периода

до релевантната съгласно чл. 125, ал. 3 ТЗ дата, така и върху коректността на счетоводния баланс и върху изплащането на дефинираната от него стойност – превръщайки се от съдружник в обикновен кредитор.

По този начин, въпреки изцяло правомерното поведение на съдружника и смисъла на неговото волеизявление (осребряване на дружествения дял, а не „преследването“ на едно вземане), се стига до дефинитивно, окончателно и преждевременно прекратяване на членството – което членство обаче осигурява единствената, но и достатъчна защита на дружествения дял до момента на неговото осребряване. Поради твърдяното от доктрината и практиката на ВКС „автоматично прекратяване на членството“ обаче, волята на съдружника се оказва компрометирана и подменена, а дружеството и оставащите в него съдружници – неоснователно облагодетелствани. Те са успели да „ликвидират“ дружествения дял, но без да бъде заплатена икономическата му стойност. Вярно е, че тази стойност ще стои в пасива на баланса на дружеството – като задължение към „бившия“ съдружник, но дали това задължение ще бъде реално и своевременно погасено, е бъдещо несигурно събитие, чието сбъдване е оставено на грижите на бившия член на дружеството, на изразходването на значителни ресурси за воденето на иски и изпълнителни дела и на времеви хоризонт с далечни граници. Както вече имах повод да посоча в предговора, подобна „сделка“ не е етична и правнологична и не би могла да бъде заложена в основата на закона.

4.2. Проблемите на плоскостта на чл. 517, ал. 3 от ТЗ са още по-тежки, концептуални и експлицитни. Според господстващото тълкуване на тази разпоредба носещият елемент на цялата процедура по принудително изпълнение е „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“ (основано на твърдяното „автоматично“ и „мигновено“ прекратяване на членството на съдружника дължник), но същевременно принудителното изпълнение няма за предмет това вземане (защото не следва общия ред

по чл. 510 ГПК), а нещо друго – което обаче се оказва неизвестно. Защото бившият съдружник не би могъл да има нито дружествен дял, нито ликвидационен такъв, но въпреки това цялостната нормативна енергия на чл. 517, ал. 3 ГПК е насочена към принудителното формиране именно на ликвидационен дял. **При подобен начин на мислене не се забелязва, че двата тълкувателни модела – на прекратяване на членството и на възникването на вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ, от една страна, и този на принудителна ликвидация и изпълнение върху ликвидационния дял, от друга – са концептуално и логически несъвместими и не могат да съществуват паралелно в тъканта на една и съща разпоредба²³.**

В допълнение на горното, именно поради изначалната си и дълбоко погрешна изходна база, господстващото тълкуване на чл. 517, ал. 3 ГПК е принудено да игнорира или да подменя ясната буква на закона. Това игнориране и подмяна имат системен и упорит характер, видно от:

1. „Почудата“ на тълкувателя какво да прави с тримесечния срок по чл. 517, ал. 3, изр. второ ГПК и безсилното обяснение на този срок не като елемент от фак-

²³ Правнологическата несъвместимост между „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“ и уредения в чл. 517, ал. 3 ГПК експлицитен ликвидационен модел е забелязано от **Григоров, Г.**, Търговско право, С.: Fast Print Books, 2023, с. 346-347. Въпреки че на много места в посоченото съчинение проф. Григоров с основание критикува господстващата теза, че чл. 125, ал. 2 ТЗ урежда т.нар. „право на напускане“, той същевременно изглежда не подлага на съмнение логически свързаното с това право „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“. Поради тази изходна база на тезата си, посоченият автор е склонен да разреши привидната вътрешна колизия в системата на чл. 517, ал. 3 ГПК в полза на облигационния модел на „вземането по чл. 125, ал. 3 ТЗ“, а не на ликвидационния.

Моето решение на ребуса, поставен от чл. 517, ал. 3 ГПК, е точно противоположното. Аз считам, че нито тази разпоредба, нито чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ уреждат каквото и да било вземане в полза на прекратилия участието си в дружеството съдружник, поради което вътрешната колизия в системата на чл. 517, ал. 3 ГПК е само привидна и е плод не на закона, а на неговото неправилно тълкуване и на кабинетното изобретяване на „вируса“ на правото на напускане и на свързаното с него „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“.

тическият състав на прекратяването на „участието на длъжника в дружеството“ (какъвто елемент този срок *de lege lata* е), а като срок, който законодателят милостиво предоставя на дружеството, за да събере нужната за „откупа“ си сума по чл. 125, ал. 3 ТЗ. (Защо този срок е именно тримесечен, а не едномесечен или шестмесечен, утвърдената доктрина и практика на ВКС не обясняват – въпреки очевидната му връзка с идентичния по продължителността си срок по чл. 125, ал. 2 ТЗ);

2. Произволната и немотивирана подмяна на легалния израз „прекратяване **участието** на длъжника **в дружеството**“ с тази на „прекратяване на членственото правоотношение“ и „напускането“ на съдружника;
3. Игнорирането на ясният легален израз „*съдружника длъжник*“ в чл. 517, ал. 3, изр. трето ГПК и на експлицитния факт, че ако членството е прекратено, такъв съдружник не би следвало да има в темпоралната фаза, предмет на посочената разпоредба;
4. Липсата на каквото и да било разумно обяснение, защо, след като възискателят (според ВКС и утвърдената доктрина) притежава „вземане по чл. 125, ал. 3 ТЗ“ върху което може да изпълнява, законът не привлича общата правна уредба по чл. 508, ал. 3 и чл. 510 ГПК (нито тази по чл. 73в от ТЗ), а системно тласка отношенията към принудителното формиране на ликвидационен дял. Ликвидационен дял обаче би могъл да има единствено „съдружникът длъжник“, но не и бившият съдружник.

Същевременно, въпреки че утвърденото тълкуване на чл. 517, ал. 3 ГПК неколкократно е подменило както буквата, така и смисъла на закона, то не се колебае да ги критикува, обвинявайки правната уредба в несправедливост и неефективност²⁴.

²⁴ Виж § 32.

4.3. Третият генерален проблем, който утвърденото тълкуване на чл. 125, ал. 2 и ал. 3 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК поставя, е свързан с импликациите на това тълкуване на плоскостта на чл. 126 и чл. 140, ал. 4 ТЗ. Защото веднъж регулирали прекратителните фактически състави по чл. 125, ал. 2 ТЗ и чл. 517, ал. 3 ГПК до изявлението за прекратяване на участието на съдружника в дружеството (в хипотезата по чл. 517, ал. 3 ГПК – дори и без изтичането на тримесечен срок), **преобладаващата доктрина и съдебната практика са блокирали правнологическия път, позволяващ да се види, че в редица хипотези прекратяването на членството е елемент от сложен фактически състав, който, освен волевия елемент, може да включва и допълнителни материалноправни (чл. 125, ал. 3 ТЗ) и/или регистърни (чл. 140, ал. 4 ТЗ) елементи.** Оттук, като следваща „логична“ стъпка, идва и правно неугържимото тълкуване на чл. 140, ал. 4 ТЗ в практиката на ВКС, според което последиците на изключването на съдружник също настъпват „мигновено“, макар и само във „вътрешните отношения“ между изключения съдружник и дружеството²⁵. Но не са ли именно тези „вътрешни отношения“ (членственото правоотношение и дружественият дял) ядрото на връзката между съдружника и ООД и кому е нужен „остатъчен“ конститутивен ефект, касаещ само „външните“ отношения?

4.4. Последният проблем, който настоящата книга осветлява, е нерадостната истина, че езикът и правното мислене на съвременния български тълкувател до голяма степен са изгубили както респекта си към буквата и смисъла на закона, така и своята креативност, любопитство и тълкувателна дисциплина. Вместо да изясняват смисъла на правната уредба, много от съвременните тълкуватели го забуват във все по-дълбока и непрогледна тъма. В този доктринерен и юриспрудентен мрак са потънали не само

²⁵ Виж Единадесета глава.

изследваните в книгата правни институти и разпоредби, но и множество ключови легални и/или теоретични понятия, без които дружественото право не може да бъде правилно осмислено и приложено. Книгата изобилства с примери за това как, вместо да бъде изяснено от доктрината и съдебната практика по основан на закона и логически кохерентен начин, дадено легално понятие неоснователно се отрича, подменя или смесва с други²⁶, както и с примери за въвеждането в материята на ООД на понятия, които са ù изначално чужди²⁷. Друг възможен пример в същата насока е как класическият и брилянтно изяснен от проф. Живко Сталев институт на конститутивните вписвания по чл. 140, ал. 3 и ал. 4 ТЗ само за няколко години бе похитен не само от практиката на ВКС, но и от солидаризиралата се с нея голяма част от доктрината и в крайна сметка бе претопен в океана на оповестителните вписвания. Тази част от книгата има не само научнотеоретичен, но и публицистичен характер и преминава като червена нишка през цялото изследване.

²⁶ Наред с базисната подмяна на прекратяването на участието в дружеството с прекратяване на членството, виж и Пета глава относно не по-малко вредното смесване на понятията „дружествен дял“ и „членствено правоотношение“.

²⁷ Виж Шеста глава относно т.нар. от доктрината и съдебната практика „напускане“ на съдружник.

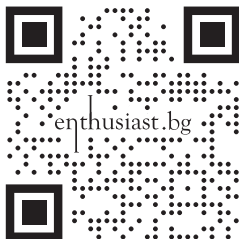
Стефан Стефанов
**Прекратяване на дяловото участие в ООД и принудително
изпълнение върху дружествени дялове**
(чл. 125, ал. 2-3 ТЗ и чл. 517, ал 3 ГПК)

Издателски редактор *Йорданка Фурнаджиева*
Коректор *Снежана Бошнакова*
Предпечат *Яна Аргиропулос*

Българска. Първо издание
Формат 60x90/16
Печатни коли 34,5
ISBN 978-619-164-555-8

Издава
enthusiast

Запазена марка на
„Алто комюникейшънс енд пबлшиинг“ ООД
София, бул. „Васил Левски“ №31
тел.: 02/ 943 87 16
e-mail: office@enthusiast.bg
Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите от
www.enthusiast.bg



Печат МУЛТИПРИНТ

Целта на настоящата книга е да промени начина, по който виждаме (или изобщо не виждаме) ключови институти на дружественото право и на гражданския изпълнителен процес. Нейната главна задача е да бъде разпознат и „легитимиран“ (в доктрината, съдебната практика и ако се налага – в буквата на самия закон) един важен и съществуващ от повече от тридесет години правен институт – институтът на прекратяване на дяловото участие в ООД, чиято обща правна уредба е в чл. 125, ал. 2 и 3 ТЗ, а специалната – в чл. 517, ал. 3 ГПК.

Цена: 38 лв./19.50 €



9 786191 646043

www.enthusiastr.bg